

Filosofisk fantasy

– en anmeldelse af *Intethedens Tegn* af Gustav Østeraa

skrevet af Hans Fabricius-Rahbek, RUC · udgivet september 2021

I riget Clastara finder vi kejseren Palasander. I den unge alder af 27 år har han, som konge af Sylvien, formået at erobre og samle landene Fir og Milvark under sit imperium navngivet Clastara. Fred kan endelig anes i horisonten, men der er samtidig begyndt at gå rygter om mystiske hændelser i øst. Hertil taler folket i Clastara om opfyldelsen af Urts profeti – en meget gammel spådom, hvis opfyldelse vil betyde menneskets undergang. Hvad folket dog ikke ved, er at kejser Palasanders død spiller en vigtig rolle i denne profeti. En rolle som snigmorderen Zynn har sat sig for at lade kejseren opfylde. Zynn har nemlig tilegnet sig en meget pessimistisk livsfilosofi og mener, at menneskeheden er bedre tjent med hele profetiens opfyldelse. Alligevel vil han fortælle den mere optimistisk anlagte Palasander sin livshistorie og håber derved, kejseren kan overbevise ham om, at mennesket fortjener at leve. Således er brikkerne stillet op, og der begyndes nu en fantastisk fortælling om hævn, magi, kærlighed og had, men ud af denne fortælling vokser også en filosofisk diskussion om, hvad mennesket egentlig er - en diskussion der altså skal afgøre dets fremtid.

Zynns historie starter med en introduktion til hans primitive, men idylliske liv i den primitive landsby, Lavbala. Her bor han med sine forældre, storebror og lillesøster. Det spirituelle liv er meget vigtigt i dette samfund, hvor man tror på guden Kulai og hans opbygning af verden i *aspekter*. Dette skal forstås sådan, at alt i verden – både objekter og livsformer - har sit eget aspekt; en iboende essens eller i-sig-væren, der adskiller den fra andre aspekter. Eksempelvis essensen i en kaffekop eller vand. Derudover kan der siges at være en slags vilje i disse aspekter:

Min far og resten af Lavbala troede på, at verden hænger sammen på trods af, at alle aspekterne ganske vist virker, som om de bekæmper hinanden, ligesom

vand og ild eksempelvis gør det. Verden er en enhed, og min far prøvede at lære os, hvordan man bliver en del af verdens enhed gennem dens skønhed. (Østeraa, 2020, 37)

Alle disse aspekter, som verden altså består af, eksisterer i, hvad man kan kalde en konstant kamp mod hinanden, og gennem meditation bliver det muligt at anskue et hvilket som helst element for, hvad det egentlig er, i stedet for hvordan det enkelte individ opfatter det. Hvis sådan en anskuelse opnås, bliver man *tranzend* og kan dermed kontrollere det aspekt man så at sige har gennemskuet.

Lige som man har vænnet sig til Zynns rolige liv i Lavbala, ankommer en gruppe af faretruende personer med magiske kræfter, der kalder sig selv Den Bundløse Rede. Denne gruppe bortfører hele landsbyens indbyggere og transporterer dem til en mystisk institution, hvor de dag ud og dag ind skal meditere i forsøget på at fremkalde evnen til at styre et aspekt – altså blive tranzend. Grufulde ting finder sted, mens Zynn holdes fanget her, men han formår at blive tranzend for intet mindre end menneskets aspekt. Efter sin flugt fra stedet er Zynn kun bekymret om én ting: at hævne sig på dem, som stod bag bortførelsen af hele hans landsby og de efterfølgende hændelser. Med denne jagt efter de ansvarlige for øje, tager Zynn ud på en legendarisk og magisk rejse, hvor han vil opdage, at intet er, som det ser ud til at være.

To verdener mødes

Det kan virke som stor mundfuld at inkorporere filosofi i et stort fantasy-værk uden at tabe læseren i bare ét af disse to felter. Ikke desto mindre lykkes det i allerhøjeste grad for Gustav Østeraa, der er cand.mag. fra Aalborg Universitet i Anvendt Filosofi med tilvalg i Kommunikation.

Østeraa formår på fornemmeste vis at væve det filosofiske aspekt ind som en naturlig del af både universet og fortællingen. Først og fremmest efterlades der små spor eller brødkrummer fra filosofiske begreber og teorier ud gennem hele romanen. Det er dog langt fra krummer som nødvendigvis kræver, at læseren besidder en viden om filosofi for at forstå deres betydning

for den overordnede handling. De lægges nærmere frem for den læser, der tilfældigvis er filosofiinteresseret og ønsker at følge dem hen til deres filosofiteoretiske fundament. Jeg vil hverken røbe eller gå i dybden med dem alle her, men som det nok allerede er bemærket, ligger der en tydelig filosofisk brødkrumme i dét at være tranzend.

At være tranzend trækker adskillige tråde til et helt centralt epistemologisk problem, som mange post-kantianske tyske idealister arbejdede med: hvordan man overkommer den transcendentale idealismes skepticisme, der kun vil tillade erkendelsesmæssig adgang til verden som fremtrædelse. Arthur Schopenhauers løsning på sådan et problem blev ved praktiseringen af en asketisk og meditativ fralæggelse af hvilket som helst begær – navnlig det legemlige – for således at benægte 'viljen'. Denne form for praksis minder lidt om den, der tager sig ud i byen Lavbala, men er alligevel anderledes, da indbyggerne ser aspekternes kampe mellem hinanden som noget uniformt og skønt.

Disse tranzend- og aspekt-ideer må siges at være stærkt påvirket af Arthur Schopenhauers filosofi. For Schopenhauers filosofi kan netop læses ind i disse aspekters konstante kamp mod hinanden. Schopenhauer skrev om verdens metafysik som en blind og formålsløs 'vilje'; det er en endeløs stræben, der objektiverer sig i trin, som altid er i strid med hinanden. Således frembringes verden som forestilling, og menneskelig erkendelse muliggøres. Denne vilje, som udmønter sig i ethvert objekt, element og livsform, er i en konstant stræben efter frembringelsen. Men fordi den konstant og rastløst stræber herefter og er uden rationalitet, intelligens eller rettethed, ser den sig aldrig helt tilfreds (Wicks, 2013). Dette betyder, at verden får karakter af at være så lidelsesfuld som muligt. I *Intethedens Tegn*, og som citatet ovenfor fortæller, skal disse aspekters bekæmpelse af hinanden. Dog forstås som verdens skønhed i dens enhed; at der, nærmest som en holistisk anskuelse, er noget smukt ved verden i dens aspekters konstante udøvelse af 'vilje' – for at bruge det schopenhauerske ord. Denne filosofi deler Zynn dog ikke, og han anlægger som sagt et mere pessimistisk blik på tilværelsen og verden. Denne pessimisme deler Zynn med Schopenhauer, der, i kraft sin filosofi om verden

som vilje og dermed som lidelsesfuld, mente, at vi lever i "[...] den værste af alle mulige verdener. Hvis verden var bare en lille smule mere lidelsesfuld, end det er tilfældet, ville den nemlig slet ikke kunne eksistere, og den er derfor lige præcis som elendig som muligt." (Jepsen, 2018).

Disse brødkrummer er dog kun en brøkdelt af det filosofiske indhold i Østeraas roman. I Zynns fortælling af sin livshistorie gøres enkelte ophold, hvor han i stedet indgår i en dialog med Palasander om et filosofisk funderet dilemma – eksempelvis kærlighed:

Zynn spejdede ud over byen på udkig efter noget bestemt. 'Kærlighed er én ting,' sagde han, 'og vi kan diskutere fra nu af, og indtil Zula stopper med at drømme, uden at blive enige om, hvad det er. Jeg vil hele tiden holde fast i, at den eneste kærlighed, der er noget værd, er medfølelse, fordi alle er i samme synkende båd. Du vil sige, at kærligheden mellem to mennesker er med til at give et liv fylde og mening, mens jeg holder fast i, at det ikke er andet end et af naturens kneb til at snyde os.' (Østeraa, 2020, 381)

Disse ophold og dilemmaer er ikke grebet ud af luften, men tæt forbundet med Zynns fortælling, og de virker derfor hverken malplacerede eller forstyrrende. Da læseren dog selv skal have lov til at opleve at sidde som fluen på væggen til disse, vil jeg ikke udrede dem yderligere, men bare sige, at der fremlægges nogle meget interessante argumenter og perspektiver, som ikke bare de filosofiinteresserede, men alle kan nikke genkendende til.

Når det kommer til fantasy-delen af værket, brillerer Østeraa i høj grad også. I opbygningen af universet ses – ligesom i meget andet 'high fantasy' - inspiration fra *Game of Thrones* og *Ringenes Herre*. Og selvom universet ikke er lige så detaljeret og velstruktureret (det er de færreste garanteret), så fordyber man sig omgående heri. Årsagen ligger naturligvis også i det fremragende sprog, der med lethed leverer alt lige fra grusomme beskrivelser af eksempelvis Den Bundløse Rede, over maleriske billeder af især storbyen Oculusika, til indblikkene i Zynns følelser og tanker, hvilke skaber en dyb og hjerteskerende forståelse for hans pessimistiske syn på livet og menneskeheden.

Kort sagt

Hvad der ligger her på mit skrivebord, er ganske vist en debutroman, men historien og universet den finder sted i, er så velskrevet, at det bestemt ikke føles som sådan. Kombinationen af fantasy-genrens magi og mystik, og de filosofiske brødkrummer der lægges ud hele værket igennem, skaber et litterært felt, som Østeraa med overlegenhed balancerer og navigerer sig inden for. Fra start til slut er læseren grebet af den mission, som Zynn og kejseren Palasander begiver sig ud på: at afgøre menneskehedens skæbne og dermed udfolde, hvad det overhovedet vil sige at være menneske. Selv efter 493 sider har man stadig appetit for mere af Østeraas univers og den måde, hvorpå han væver filosofien herind, og således kan man kun håbe, at *Intethedens Tegn* bare er begyndelsen på Gustav Østeraas forfatterskab i denne genre.

Litteraturliste

- Jepsen, Per. 2018. "Pessimismens historie". *Videnskab.dk*.
<https://videnskab.dk/kultur-samfund/pessimismens-historie>
- Wicks, Robert. 2003. "Arthur Schopenhauer". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, udg.: Forår 2019, Edward N. Zalta (red.).
<https://plato.stanford.edu/archives/spr2019/entries/schopenhauer/>
- Østeraa, Gustav. 2020. *Intethedens Tegn*. Aarhus: Forlaget Snepryd.